

Hein Pieper 'ER MOET EEN EURO- COMMISSARIS VOOR WATER KOMEN'

HEIN PIEPER WORDT GEFILMD
DOOR JAMES MACLEOD/REUTERS

Hein Pieper wordt onlangs benoemd tot voorzitter van EUWMA, de Europese koepelorganisatie van regionale en lokale waterbeheerders. Bandoet hij al in de instantie die de Europese Commissie adviseert over de besteding van onderzoeksgelden op het gebied van klimaatverandering. De dijkgraaf van waterschap Rijn en IJssel over de internationale kant van water en klimaat.

Europa moet de
lidstaten achter
de broek zitten
om op beide
fronten, mitigatie
en adaptatie, in
actie te komen'

Hein Pieper zegt het een paar keer: weers extremen houden zich niet aan de landsgrenzen. "In Nederland krijgen we ons water voor een groot deel uit België, Duitsland en Frankrijk. Ook die landen worden beïnvloed door het veranderende klimaat, met lage of juist hoge rivierstanden en een afnemende waterkwaliteit. Alle maatregelen die zij nemen, hebben directe gevolgen voor ons land. En dit geldt niet alleen voor Nederland, maar voor bijna alle lidstaten. Het zou dus buitengewoon onverstandig zijn als zij de klimaatproblematiek ieder voor zich aanpakken."

Plannen om de klimaatverandering tegen te gaan en ons beter te wapenen tegen de gevolgen ervan, moeten op Europees niveau tot stand komen, benadrukt hij. "Klimaatmitigatie is heel belangrijk: de kraan proberen dicht te draaien. Maar omdat de kraan nu eenmaal loopt, moeten we ook dwelen: klimaatadaptatie. Europa moet de lidstaten achter de broek zitten om op beide fronten in actie te komen. Daarnaast is Europa nodig voor een goede afstemming. Dat voorkomt bijvoorbeeld dat Duitsland zoveel mogelijk water gaat vasthouden, waardoor Nederland te weinig krijgt. Of andersom: de sluisen openzet als er veel neerslag is gevallen, zodat wij worden overspoeld."

Dit lijkt zo'n open deur.

"Toch gebeurt het in de praktijk nog niet genoeg. Kijk naar de nieuwe klimaatadaptatiestrategie die de Europese Unie pas heeft opgesteld. De oude dateerde uit 2013, maar daar hebben de meeste lidstaten weinig mee gedaan. Die hebben een paper opgesteld, dat in de kast gelegd en daarna niks meer ondernomen. Of dat nu komt door een gebrek aan politieke wil, goede governance of financiële middelen, het gevolg is dat stukken vruchtbare landbouwgrond veranderen in woestijnen en dat langdurige regenval zorgt voor overstromingen. Natuurlijk waren de recente gebeurtenissen in Italië en de Eiffel een wake-up call. Maar de klimaatadaptatieplannen die een aantal lidstaten naar aanleiding daarvan maken, zijn reactief – niet proactief. Dan is het risico dat het proces weer stukt als de overstromingen >

H2O

NR 18 NOVEMBER 2021

10

wegzakken in het collectieve geheugen. Ook de waterkwaliteit vraagt meer en betere Europese samenwerking. Ik pleit voor een gezamenlijke aanpak aan de bron, ofwel: wat niet in het water komt, hoeft er ook niet uit. Gevaarlijke stoffen zoals PFAS en andere opkomende stoffen moeten op EU-niveau van het stempel 'zeer zorgwekkend' worden voorzien, zodat locaties in heel Europa worden verboden. Alleen zo pak je het volledige stroomgebied van de rivieren aan en creëer je een level playing field voor de industrie."

Lidstaten hebben nogal eens de neiging om primair voor hun eigen belangen te gaan.

"Dat is het domste wat ze kunnen doen. We zijn wederzijds afhankelijk! Laat ik mijn eigen waterschap even als voorbeeld nemen. Ons stroomgebied ligt voor bijna de helft op Duits grondgebied. Daarom investeren wij veel in goede afstemming met het achterland. Soms liggen de prioriteiten anders en dan helpt het als er Europese richtlijnen zijn. Die worden de standaard, die gaan boven ieders afzonderlijke agenda. Dat bedoelde ik niet met de aanpakfunctie van Europa."

Europese leergemeenschap

End september werd Pieper benoemd tot voorzitter van de European Union

of Water Management Association (EUWMA). Deze koepel beoogt de expertise op het gebied van waterbeheer in Europa te delen. Er zijn bijna 9.000 lokale en regionale organisaties bij aangesloten, die samen het water beheren op zo'n 5 miljoen hectare Europees land. "De vertegenwoordigers van deze organisaties vergaderen twee tot drie keer per jaar in een van de landen. Na afloop gaan we het veld in, om te zien hoe het waterbeheer daar plaatsvindt. Het zijn over het algemeen kleine organisaties met sterke links naar boeren, landeigenaren en gemeentebesturen. Lokaal en regionaal waterbeheer is cruciaal bij de transitie die we moeten maken. Deze waterbeheerders kennen de gebieden en de plaatselijke belangenafwegingen tussen natuur, landbouw en drinkwater. Het is hun leefwereld, zij moeten het waarmaken."

Het doel is een 'Europese leergemeenschap'. In hoeverre is de aanpak in pakweg Portugal of Italië voor ons relevant?

"Landen als Portugal, Frankrijk, Italië en Spanje hebben al jaren te maken met langere periodes van droogte. Zij hebben bijvoorbeeld hun landbouw- en irrigatiebeleid daaraan aangepast, en daar kunnen wij veel van opsteken. Andere landen kunnen weer leren van onze organisatiestructuur. Er is geen

land in Europa – ik durf wel te stellen in de wereld – waar het waterbeheer zo goed is geregeld als hier. De lokale en regionale waterbeheerders elders in Europa hebben vaak weinig menskracht en middelen. Ze moeten geld krijgen van het bestuur van de provincie of de staat en met een beetje pech heeft dat meer belang aan bijvoorbeeld onderwijs of infrastructuur. Dat is totaal anders dan onze waterschappen, die beschikken over eigen bestaansingkomsten en professionele verhogingsinitiatieven. Zo zijn bij Rijn en IJssel 400 mensen in dienst; over de Duitse grens praten we met vrijwillige waterschappen van een man of 11. Ik bedoel maar."

Eerder was u expert bij de Europese Horizon Mission Board. Wat heeft die club bereikt?

"Voor de komende 6 jaar is er 100 miljard euro aan innovatie- en onderzoeksgeld gereserveerd in het programma Horizon Europa. Naar de onderdelen klimaatverandering en de bijbehorende maatschappelijke transitie gaat ongeveer 1 miljard euro. Als Mission Board hebben wij tegen de Europese Commissie gezegd: dwing alle lokale en regionale overheden in Europa om voor 2030 klimaatrisico-profielen op te stellen en early warning-systemen in te richten, zorg dat 200 Europese regio's en

'Bij Rijn en IJssel zijn 400 mensen in dienst; over de Duitse grens praten we met vrijwillige waterschappen van een man of 11. Ik bedoel maar'

gemeenschappen een goed klimaatadaptatieplan hebben, waar ze de komende jaren daadwerkelijk mee aan de slag gaan. En zorg dat je dat op 50 plekken niet doet in de vorm van pilots, maar op grotere schaal. Uiteindelijk moet dit leiden tot een netwerk van kennis en innovatie in alle 27 lidstaten en in alle klimaatzones. Met dit advies zijn de werkzaamheden van de Mission Board voorbij, het is nu aan de Europese Commissie."

De Mission Board ging van start in 2019. Wat gaat dat allemaal traag.

"Dat is inherent aan de Europese democratie: er vindt veel overleg plaats en klimaat en water moeten concurreren met andere urgente vraagstukken. Het moeie aan Nederland is dat wij een Delta-commissaris hebben die zorgt dat onze waterprogramma's lang-jarig blijven lopen en dat de financiering daarvan is geborgd. Gezien het belang van water zou Europa het ook zo moeten doen: een euro-commissaris aanstellen voor wie water de enige prioriteit is, met doorzettingsmacht en financiële slagkracht. Dan kun je echt stappen gaan zetten."

Bij klimaatadaptatiemaatregelen gaat het voor 30 procent over water, zegt u.

"Droogte kun je enigszins afvangen door water op voorraad te houden. Clusterbuiken kun je enigszins >

HEIN PIEPER

11

12 HEIN PIEPER

Hein Pieper (1962) studeerde theologie in Heerlen. Hij was directeur van het Katholiek Maatschappelijk Organisatiebureau van het Katholiek Bistum Dordrecht. Daarna zat hij voor het CBS in de Tweede Kamer. Sinds 2011 is hij dijkgraaf van waterschap Rijn en IJssel. Pieper was tot vorig maand voorzitter van de Unie van Waterschappen.

'Ik ben ervan overtuigd dat als er een bui van 300 millimeter valt op Schiphol en omgeving, de schade tot in de miljarden gaat lopen'

land. Ik ben ervan overtuigd dat als er een bui van 300 millimeter valt op Schiphol en omgeving, de schade tot in de miljarden gaat lopen."

Hoe kunnen we ons daarvoor bereiden?

"In 2001 viel er in Koppenhagen een bui van meer dan 60 millimeter, die leidde tot een schade van 1 miljard euro. Toen heeft de stad een meerjarenprijsplan gemaakt om buien van deze omvang te kunnen verwerken. Parken zijn verlaagd aangelegd zodat die kunnen fungeren als retentiegebieden, het rioleringsstelsel is vergroot, klinkers zijn poruwer en waterdoorlatender gemaakt. De uitvoering van al die maatregelen is heel ingenuus in het bestaande assetmanagement geschoven. Totale kosten: 20 miljard euro."

Politieke tegenstanders zullen zeggen: een hoop geld voor een bui die eens in de paar honderd jaar valt.

"Ik stoor mij aan statistiek die dat soort dingen zeggen, omdat het een verkeerd signaal afgeeft. Een voorbeeld. De De Elbe overstromde in 2002 na langdurige regenval. Dit komt eens in de duizend jaar voor. Natuurlijk hebben we technologie, geld, wetgeving en organisatiestructuren nodig, maar zeker ook een gedragsverandering.

op precies dezelfde manier. Maar in 2014 viel er een vergelijkbare bui, met weer een grote overstroming tot gevolg. Pas toen bedachten de inwoners dat het anders moest."

Communicatie is ontzettend belangrijk om mensen in beweging te brengen. In Noordrhijn-Westfalen zijn afgelopen zomer bij dezelfde hoeveelheid water, in het ene dal van de Ahr honderden doden gevallen en in het andere geen enkele. Wat was het verschil? In het eerste dal werden de mensen gewaarschuld via appjes en smsjes, in het tweede heeft een pater in het klooster de doodsclerk geluid. Toen wisten de mensen dat er iets ernstigs aan de hand was, dat ze hun huizen moesten verlaten. Nu pleit ik er niet voor om overal een klooster met een klok te bouwen, maar we moeten wel nadenken over de vorm waarin we waarschuwingen geven. Bij een appje denken mensen misschien eerder: het zal wel loslopen. Mogelijk speelt hierbij ook een rol dat Duitsland de sirenes heeft afgeschaft, zodat die mensen ook niet konden waarschuwen."

Klimaatverandering heeft dus ook een sociale kant.

"Natuurlijk hebben we technologie, geld, wetgeving en organisatiestructuren nodig, maar zeker ook een gedragsverandering."

Behalve dat we alles moeten doen om de klimaatverandering tegen te gaan, moeten we leren leven met het nieuwe klimaat en ons ervan bewust zijn dat zich een ramp kan voordoen. Dat is, met andere woorden, het einde van de maakbaarsheidsideologie. Concreet betekent dit dat bijvoorbeeld burgers zich moeten afvragen of ze op de goede plek wonen en hun woning op een slimme manier hebben ingericht, dat boeren zich moeten afvragen of ze niet beter kunnen kiezen voor andere gewassen of een andere bedrijfslocatie en dat natuurorganisaties zich gaan richten op de planten en dieren van het nieuwe klimaat."

Wat kan de overheid doen om dit tussen de oren te krijgen?

"Overheden willen graag ingrijpen en ontzorgen, maar zij kunnen niet alles oplossen voor iedereen, en dat hoeft ook niet. Het is zaak dat burgers, bedrijven en het maatschappelijk middenveld zelf hun verantwoordelijkheid nemen. Dan zul je zien dat er onverwachte krachten en creatieve oplossingen in de samenleving. In de katholieke traditie noemen we dit het bonum commune: dat het goed is voor ieder. Daarnaast kan en moet iedereen een bijdrage leveren – en dat besef zijn we helaas een beetje kwijtgeraakt."

H2O

NR 18 NOVEMBER 2021

13